

Gdje se “istopio” sporazum o konfederaciji Republike Hrvatske i Federacije BiH?

«Where Did the Agreement about the Confederation of Republic Srpska and Federation BiH “Melt Down”?»

by Ivan Markešić

Source:

STATUS Magazine for political culture and society issues (STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja), issue: 13 / 2008, pages: 196-202, on www.ceeol.com.

The following ad supports maintaining our C.E.E.O.L. service

eBooks on Central, East and Southeast Europe

Christen und Türken.

Ein Skizzenbuch von der Save bis zum Eisernen Thor

The Christians and the Turks.

A Travelogue from the Sava River to the Iron Gate

By **Siegfried Kapper**

Textor Verlag GmbH,
Frankfurt am Main, 2008, (in German)

Digsimile (i.e. text-based digital re-edition) of the First Edition in Leipzig, 1854 .

In the first and second part of “The Christians and The Turks”, Siegfried Kapper presents his personal travel observations of the life of the people living at the Croatian border, especially the life of the Bosnian Turks.

more on:

www.dibido.eu

POGLED NA WASHINGTONSKI SPORAZUM:

Gdje se “istopio” sporazum o konfederaciji Republike Hrvatske i Federacije BiH?

Konfederacije nisu ništa loše čega bismo se trebali stidjeti ili unaprijed odbijati kao nešto loše. Radi ostvarivanja nacionalnih, ekonomskih i političkih cijeljeva one su ponekad poželjne. Njima države članice rješavaju zajedničke probleme. Mislim da bi zajedničke probleme Hrvatske i Bosne i Hercegovine riješila solidna konfederacija državâ Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske uz očuvanje vlastitih suvereniteta i nadležnosti

Ivan Markešić

Uvod

Rat u Bosni i Hercegovini započeo je velikosrpskom agresijom na većinsko hrvatsko selo Ravno u istočnoj Hercegovini u razdoblju od 2. do 6. listopada 1991. Bio je to početak ostvarenja davno zacrtanog “načertanijskog” plana pripojenja čitave Bosne i Hercegovine tzv. Velikoj Srbiji, a što je uključivalo progon i istrebljenje hrvatskoga i bošnjačkoga stanovništva s okupiranih područja. Započeta agresija na BiH svoj snažniji zamah dobiva nakon održavanja *Referenduma za suverenu Bosnu i Hercegovinu* (29. veljače 1992. – 01. ožujka 1992.) i proglašenja njezine neovisnosti. Dodatni motivi srpskim vojnim postrojbama da se vojnim operacijama na terenu izbore za što je moguće veći dio Bosne i Hercegovine kojeg će etnički “očistiti” i staviti pod vlastitu kontrolu bile su odluka ministara vanjskih poslova zemalja EU od 6. travnja 1992. o priznanju Bosne i Hercegovine kao treće države na području bivše Jugoslavije, zatim odluka administracije Sjedinjenih Američkih Država da to isto učini 7. travnja 1992., te primanje Republike Bosne i Hercegovine u punopravno članstvo Ujedinjenih naroda u New Yorku, 22. svibnja 1992. godine.

Potrebno je naglasiti da zbog različitoga viđenja budućega državno-pravnog ustroja sada već u postojećim granicama međunarodno priznate države Bosne i Hercegovine dolazi do **velikih razmimoilaženja među bosanskohercegovačkim političkim elitama** odmah nakon provedbe prvih poslijerat-

nih demokratskih višestranačkih izbora na kojima su pobijedile nacionalne stranke (Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine – HDZBiH, Stranka demokratske akcije – SDA i Srpska demokratska stranka – SDS). Upravo će budućnost Bosne i Hercegovine – kao samostalne i neovisne države ili kao dijela Velike Srbije ili Velike Hrvatske – imati za posljedicu ne samo osvajački pohod srpskih vojnih postrojbi na područja Bosne i Hercegovine za koja su zagovornici Velike Srbije i etničkog čišćenja smatrali da pripadaju srpskom etničkom prostoru, nego i ratni **sukob hrvatskih (HVO-a) i bošnjačkih vojnih postrojbi (Armije BiH)**, uz napomenu da je Armija BiH u trenutku svoga osnivanja trebala biti vojska svih naroda države Bosne i Hercegovine radi njezine obrane i očuvanja njezinih granica. Zbog ratnih sukoba ona se do kraja rata u BiH (1995) pretvorila u isključivo bošnjačku vojnu silu.

Da bi barem donekle razjasio okolnosti zbog čega taj sporazum nije uspio zaživjeti na terenu i zbog čega nije došlo do uspostave konfederalnih odnosa između Republike Hrvatske i Federacije BiH, autor odmah nakon kraćeg uvoda, iznosi povijesnu situaciju vremena – stanje ondašnjih kako međunarodnih tako i unutar-bosanskohercegovačkih političkih, vojnih i međukonfederalnih odnosa, potom analizira sadržaj i okvir važenja Washingtonskog sporazuma te posebnu pozornost posvećuje preliminarnom sporazumu o (ne)mogućnosti stvaranja konfe-

deralnih odnosa između Republike Hrvatske i Federacije Bosne i Hercegovine.

I. Povijesna situacija vremena

Nakon početnih (krajem 1991.) dviju "strana u sukobu": s jedne strane "velikosrpske agresijske koalicije" koju su činili najvećim dijelom pripadnici Jugoslavenske narodne armije (JNA), crnogorski i srbijanski rezervisti, Šešeljevi dragovoljci (četnici) te, s druge strane, hrvatskih i bošnjačkih civila, dolazi početkom 1993. do situacije koju bi se okvimo moglo nazvati "rat svih protiv svih". Iako su predstavnici hrvatskih i bošnjačkih političkih nacionalnih stranaka glasovali u Skupštini BiH za provedbu referendumu o nevisnosti, ipak je zbog njihovih različitih pogleda na budućnost državne zajednice došlo najprije do političkih sporenja, a potom i do oružanih sukoba koji će kulminirati krajem 1993. i početkom 1994. godine. **Sukob pripadnika bosanskohercegovačkih hrvatskih oružanih snaga** (Hrvatskoga vijeća obrane - HVO-a) i pripadnika bošnjačkih oružanih snaga u sastavu Armije BiH **ipak neće prerasti u otvoreni rat**. Sve će, naime, ostati **na razini sukoba**, budući su pripadnici tih dviju ratnih formacija surađivali u borbi protiv zajedničkog neprijatelja – srpskih vojnih formacija - na području Bosanske Posavine, Bihaća, Tuzle, te u jednom vremenskom razdoblju na području Usore, Žepča i u opkoljenom Sarajevu.

Postojeća ratna situacija u BiH tijekom 1993. prijetila je istrebljenju hrvatskoga življa s područja Bosne. Najprije su srpske vojne postrojbe, odmah nakon početka agresije na BiH (od 1991. do 1995.) protjerale sve Nesrbe s bosanskih, ali i s hercegovačkih područja koja su bili okupirali, da bi početkom i tijekom trajanja bošnjačko-hrvatskog sukoba (1992-94) svi Nebošnjaci morali napuštati područja, posebno u središnjoj Bosni, koja su kontrolirale postrojbe Armije BiH, kao što su i svi Nehrvti morali napuštati područja koja su kontrolirale vojne snage HVO-a u navedenim razdobljima

Međunarodna zajednica (koju su početkom raspada Jugoslavije činile vodeće članice Europske Unije: Francuska, Engleska, Španjolska, Italija i Njemačka, potom Rusija) nisu se mogle dogovoriti o modalitetima završetka ratnih sukoba u BiH kao ni doći do kompromisnog rješenja o unutarnjem uređenju u međuvremenu već međunarodno priznate države Bosne i Hercegovine i članice UN-a. Bilo je više pokušaja: 1) Cutileirovo mirovno posredovanje - započeto 13. i 14. veljača 1992. u Sarajevu, nastavljeno u Lisabonu (21. i 22. veljače 1992.), potom u Sarajevu (28. veljače 1992.), Bruxellesu (7. i 8. ožujka 1992.), te ponovno u sarajevskom Konaku (18. ožujka 1992.) i u Bruxellesu (30. ožujka 1992.), zatim u Konaku 10. travnja, potom u Lisabonu 29. travnja 1992. te u svibnju iste godine. Istodobno uz vođenje mirovnih pregovora velikosrpska agresija postajala je sve žešća, čime će sredinom svibnja 1992., zbog neangažiranja međunarodne zajednice, navedeni mirovni pokušaji izgubiti svaki smisao. Zapravo, ta neizainteresiranost međunarodne zajednice da zaustavi otvorenu velikosrpsku agresu na BiH još više će učvrstiti političko i vojno vodstvo kako Miloševićeve Jugoslavije i JNA tako i Srpske demokratske stranke (SDS) u nastojanju da vojno osvoje najveći dio Bosne i Hercegovine i da ga pripoje tzv. "Velikoj Srbiji". Tijekom svih pregovora vođenih pod Cutillierovim patronatom usvojena su dva važna dokumenta: *Europski prijedlog ustavnih načela* (od 9. ožujka 1992. iz

Bruxellesa) koji su prihvatili HDZBiH i SDA, dok ga je SDS odbio te *Izjava o načelima za novo ustavno uređenje Bosne i Hercegovine* od 18. ožujka 1992., koju su prihvatile sve tri stranke kao osnovu za buduće razgovore.

Nakon što su propali Cutileirovi pokušaji, novi plan za zaustavljanje rata u BiH i njezinu etničku podjelu ponudit će Cyrus Vance i lord David Owen u mirovnom planu poznatom pod imenom **Vance-Owenov plan**. Plan je sadržavao četiri dokumenta: *Sporazumi o Bosni i Hercegovini* i *Sporazum o miru u Bosni i Hercegovini* od 30. siječnja 1993. te *Mape provincija i Sporazum o prijelaznim rješenjima*, od 25. ožujka 1993. Kako ga predstavnici SDS-a nisu prihvatili i ovaj je plan propao.

Velikrpska se agresija potom nastavila istom žestinom. Sarajevo je doživljalo najtežu opsadu. Uz to, početkom 1993. započela su sukobi HVO-a i Armije BiH. Ratna bosanskohercegovačka zbilja dobiva treću "stranu u sukobu", a potom i četvrtu (sukobi Armije BiH i pripadnika F. Abdića u Cazinskoj krajini). Takva će situacija pogodovati "novim" međunarodnim posrednicima Thorvaldu Stoltenbergu (koji je zamijenio C. Vancea) i lordu Davidu Owenu, koji je i dalje "ostao u igri" da pregovaračkim manevrima "dva protiv jednoga" uspiju postići najbolje rješenje za "jednu stranu".

Mirovni pregovori na temelju **Owen-Stoltenbergova plana** započinju u Genevi 26. srpnja 1993.¹⁾ Tijekom njihova trajanja bit će ponuđen Sporazum o Bosni i Hercegovini kojim je trebalo Bosnu i Hercegovinu ustrojiti kao Savez "konstitutivnih republika". Prema tom bi se sporazumu tri države (hrvatska, muslimanska i srpska) temeljem međudržavnog konfederalnog ugovora činile novu zajednicu *Savez Republika Bosne i Hercegovine*. (Begić, 149-150). Bio je to sasvim jasan udar na državni i ustavno-pravni kontinuitet Bosne i Hercegovine, jer da je sporazum bio prihvaćen Bosna i Hercegovina bi prestala postojati kao država, iako bi prema tom planu ostala članicom UN-a. Pregovori prema tom planu ostali su u drugoj polovici veljače 1994. bez konačnog i "uspješnog" završetka, posebno nakon zasjedanje Skupštine Republike Bosne i Hercegovine od 7. veljače 1994. na kojoj je donesena odluka da se u daljnjim pregovorima uzmu u obzir odluke Sabora Hrvata Bosne i Hercegovine održanog u Sarajevu dan ranije, 6. veljače 1994. (Begić, 162). Ta odluka Sabora Hrvata BiH, koju je kao jedan od svojih prijedloga o budućem ustavnom rješenju BiH prihvatila Skupština R BiH omogućit će međunarodnoj zajednici (ponajprije SAD-u) da od neučinkovitih "Europljana" konačno "uzme

1. Što je taj plan donio Hrvatima Bosne i Hercegovine, a posebno Hrvatima Bosanske Posavine, najbolje govori Marko Babić u svojoj knjizi *Owen-Stoltenbergovo i međunarodno diplomatsko legaliziranje srpske okupacije i zločina u Bosanskoj Posavini* (Vidovice-Zagreb, 1994., str. 256). Za Babića Owen-Stoltenbergov prijedlog zemljovida u svom posavskom dijelu ima sva obilježja činjeničnog međunarodnog priznanja srpske agresije, genocida, kulturocida, urbiocida i ekocida na prostoru gdje Srbi nisu imali ni trećinu u ukupnom pučanstvu, i da taj međunarodni prijedlog ima sva obilježja: 1) genocida za hrvatska naselja, jer je poimence navedeno osamdeset sedam naselja koja bi Hrvati izgubili, a to je 70,16 posto svih hrvatskih naselja s apsolutnom i relativnom većinom u Bosanskoj Posavini, 2) genocida nad katolicima, tj. Hrvatima i Katoličkom crkvom u Posavini, budući da bi Hrvati izgubili prostor gdje je živjelo 103.577 vjernika, a to je 63,30 posto, a u dijelu ostavljenom Hrvatima ostalo bi tek 60.035 vjernika ili njih 36,69 posto, tj. Hrvati bi izgubili trideset i tri župe od njih četrdeset i sedam, a to je 70,21 posto, u ostatku Posavine ostalo bi tek četrnaest župa, tj. 29,78 posto, 3) priznavanja i nagrađivanja srpskih ratnih osvajanja, jer su Srbi oružjem osvojili 95 hrvatskih naselja s apsolutnom i relativnom većinom te 19 muslimanskih naselja s apsolutnom ili relativnom većinom, tj. od ukupno 172 hrvatska i muslimanska naselja u Posavini osvojeno je 114 naselja, a to je 66,27 posto, 4) amnestiranja urbiocida, kulturocida i ekocida, jer su Srbi prema činjeničnom stanju u oslobođenim Vidovicama izvršili: urbiocid, kulturocid i ekocid, a slično se dogodilo i u ostalim, silom oružja, zauzetim posavskim naseljima.

stvari u svoje ruke" i zaustavi sukobe između HVO-a i Armije BiH. Amerikanci će sudionicima sljedećih mirovnih pregovora ponuditi nova ustavna rješenja utemeljena na prijedlozima Sabora Hrvata BiH. Ona će se temeljiti na **državnom i ustavno-pravnom kontinuitetu Bosne i Hercegovine**. (Markešić, 72-73). Taj mirovni plan nisu uspjele poremetiti ni nastojanja i prijedlozi o podjeli BiH članica tzv. Kontakt-skupine.^[2]

Krajem 1993. i početkom 1994. rat "svih protiv svih" bjesnio je u BiH svom žestinom. Razaranja civilnih objekata, progona, logori, mučenja i ubijanja civila i ratnih zatvorenika, silovanja, međusobna optuživanja za počinjena zlodjela i istodobna anatemiziranja bila su bosanskohercegovačka svakodnevica. Nitko nije želio prihvatiti ponuđena rješenja. U svakom su od tih mirovnih rješenja vijđeli vlastiti poraz ili neostvarenost vlastitih ciljeva. Iako je mir bio potreban svima, posebno nedužnim civilima na područjima sukoba, ratni su stratezi, uz prešutnu podršku međunarodne zajednice, nastavljali s ratom, nadajući se da će najslabije iscrpljenost prisiliti na kapitulaciju.

Hrvatski narod u Bosni i Hercegovini do kraja 1993. bio je protjeran sa svih područja koja su kontrolirale srpske, a većim dijelom i s područja koje su kontrolirale bošnjačke vojne snage. Onima koji su se nalazili u okruženju (Usora, Žepče, srednja Bosna) i koji nisu bili predviđeni u "velikohrvatskom planu" nudilo se masovno iselj enje, odnosno "humano preseljenje". Mnogi su to i prihvatili.

U takvim okolnostima započinju inicijative za sazivanjem jednog svehrvatskog sabora o trenutnom položaju Hrvata u Bosni i Hercegovini i njegovoj budućnosti. U tu su svrhu održani Sabor Hrvata Bosanske Posavine (Slavonski Brod, 18. prosinca 1993.), Sabor Hrvata Srednje Bosne (Zagreb, 16. siječnja 1994.) kao i nešto kasnije Sabor Hrvata Bosanske Krajine i zapadne Bosne (Zagreb, 5. ožujka 1994.). (Markešić, 79-102). Temeljem zaključaka tih sabora i odluke Hrvatskoga koordinacijskog odbora u Sarajevu je 6. veljače 1994. održan **Prvi opći Sabor Hrvata Bosne i Hercegovine** za kojega Begić kaže da je bio jedan od glavnih čimbenika koji je "imao značajan uticaj na stvaranje ambijenta za Washingtonski sporazum" (Begić, 168). Naime, na Saboru je usvojena *Deklaracija Sabora Hrvata Bosne i Hercegovine* koja je predstavljala izraz političke volje hrvatskoga naroda Bosne i Hercegovine i u kojoj se između ostaloga navodi da Sabor, kao vrhovno političko predstavničko tijelo hrvatskoga naroda BiH, pozivajući se na političku volju Hrvata BiH, iskazanu i na referendumu 29. veljače i 1. ožujka 1992. godine potvrđuje da je **državna cjelovitost BiH vitalni interes hrvatskoga naroda**, da se **unutarne uređenje BiH može uspostaviti samo u miru i političkim dogovorom narodnih predstavnika**, da se to uređenje "mora temeljiti na suvremenim demokratskim stečevinama, na ravnopravnosti naroda izraženoj i putem paritetne vlasti na državnoj razini, odnosno proporcionalne na nižim razinama vlasti, na ljudskim pravima i građanskim slobodama."^[3] Potom se navodi da se u državi

BiH mora osigurati kontinuitet državnosti hrvatskoga, kao i drugih dvaju naroda, i to na svakom dijelu državnog teritorija BiH. U Deklaraciji se traži hitan i apsolutan prekid svih ratnih djelovanja na svim bojišnicama; odbacuje svako rješenje krize u BiH ako bi ono sankcioniralo dosadašnje etničke progone, omogućilo nastavak etničkih čišćenja, tzv. "humana preseljenja naroda", te se ističe da su za Hrvate BiH neprihvatljiva i nedopustiva teritorijalna osvajanja i njihovo ozakonjenje s bilo čije strane; zahtjeva se osiguranje povratka svih prognanih i izbjeglih s cijeloga teritorija BiH. Potom se izričito traži od međunarodne zajednice da se u sve buduće pregovore o razrješenju krize u BiH trebaju uključiti i izabrani predstavnici bosanskohercegovačkih Hrvata, dakle oni predstavnici koje određi Sabor Hrvata Bosne i Hercegovine, a to je u tim političkim pregovaračkim okolnostima kada je sve "mirisalo" na podjelu BiH, bila sasvim jasna poruka: "nitko nije ovlašten potpisati podjelu Bosne i Hercegovine, a ukoliko je i potpiše, to će se smatrati nevaljanim." (Markešić, 144-145).

Da bi se ipak domaćoj, ali ponajviše međunarodnoj javnosti kazalo tko su uistinu "legalni i legitimni" predstavnici u političkoj, zakonodavnoj i izvršnoj vlasti države Bosne i Hercegovine" u Livnu je održano dva dana kasnije, 8. veljače 1994. godine, zasjedanje Zastupničkog doma Hrvatske Republike Herceg-Bosne na kojem su sudjelovali Mate Granić kao ministar vanjskih poslova Republike Hrvatske te Dražen Budiša kao predsjednik HSLS-a iz Zagreba. Na tom je saboru donesena odluka u kojoj se između ostaloga navodi da je **Zastupnički dom HR Herceg-Bosne "jedina legitimna zakonodavna vlast hrvatskoga naroda u BiH"**, te da "hrvatski narod svoje pravo na samoopredjeljenje i oživotvorenje državnosti, samostalnosti i neovisnosti može ostvariti i jamčiti kroz Hrvatsku Republiku Herceg-Bosnu u Uniji Republika Bosne i Hercegovine, poštujući pravo drugih dvaju državotvornih naroda (Srba, Muslimana) da isto osiguraju na jednakom principu" te da je **Mostar "prijestolnica Hrvatske Republike Herceg-Bosne**, kojemu pripadaju sva prava stolnoga grada jednoga suverenog državotvornog naroda, kako je to svugdje u civiliziranom svijetu", te se u istom tekstu navodi da je Mostar "političko, vjersko, kulturno, povijesno, gospodarsko, znanstveno, komunikacijsko i svako drugo središte hrvatskog naroda Hrvatske Republike Herceg-Bosne u Uniji Republika Bosne i Hercegovine, nedjeljiva urbana cjelina i mora biti garant opstanka i razvoja hrvatskog naroda Hrvatske Republike Herceg-Bosne."^[4]

Potrebno je kazati da je na tom zasjedanju predsjednik HR Herceg-Bosne mr. sc. Mate Boban pod pritiskom međunarodne zajednice i predsjednika Republike Hrvatske, dr. Franje Tuđmana, podnio ostavku na sve dužnosti i da je nakon tog čina za novog predsjednika HR H-B izabran Krešimir Zubak.

2 U povodu desete obljetnice održavanja Sabora Hrvata BiH i utemeljenja Hrvatskoga narodnog vijeća Bosne i Hercegovine (HNVBiH) kao izvršnog organa Sabora Hrvata BiH napisao sam i 2004. godine objavio posebnu knjigu pod naslovom *Kako smo sačuvali Bosnu i Hercegovinu*, u izdanju nakladničke kuće Synopsis iz Sarajeva i Zagreba.

3 Koliko je veliko značenje za opstanak Hrvata u BiH kao i za održanje državnog i ustavno-pravnog kontinuiteta Bosne i Hercegovine imalo za Katoličku crkvu u Bosni i Hercegovini najbolje svjedoči da su na zasjedanju Sabora Hrvata Bosne i Hercegovine u Sarajevu 6. veljače 1994. sudjelovali i svojim javnim istupima (govorima) podržali tada donesenu Deklaraciju, dr. sc. Pero Sudar, pomoćni

biskup, prof. dr. Franjo Topić, predsjednik HKD "Napretka", zatim profesori Franjevačke teologije Sarajeva: fra Ljubo Lucić i fra Luka Markešić. Fra Luka je tom prigodom izjavio. Tom je prigodom dr. Sudar podsjetio prisutne, ali i domaći i svjetsku javnost kako je vodstvo Katoličke crkve u BiH još prije početka rata, uputilo 18. kolovoza 1991. poseban proglas u kojem se naglašuje "da se svijer rata šulja i oko naše Republike, u kojoj stoljećima zajedno žive Muslimani, Srbi i Hrvati te pripadnici drugih naroda", i da smo mi, "koji Bosnu i Hercegovinu doživljavamo kao svoju domovinu, navikli jedni na druge, različite po vjeri i nacionalnosti", i da smo "spremni i dalje živjeti zajedno, uvažavajući međusobne razlike ... te stoga tražimo od svih ljudi na odgovornim političkim, vojnim i sigurnosnim službama u Republici da zauzeto porade na uspostavljanju i očuvanju mira među nama i na očuvanju Bosne i Hercegovine." Tom je prigodom fra Luka Markešić također naznačio

4 *Vjesnik*, Zagreb, 9. veljače 1994.

Sadržaj deklaracija kako Sabora Hrvata BiH u Sarajevu od 6. veljače 1994. tako i Zastupničkog doma HR Herceg-Bosne u Livnu od 8. veljače 1994. temeljile su se između ostalog i na *Ugovornom sporazumu o uspostavljanju trajnog i cjelovitog mira između hrvatskog i bošnjačko-muslimanskog naroda u BiH i osnovama daljnjeg života* o kojem se raspravljalo na sastanku u Bonnu 9. siječnja 1994. i kojeg su trebali potpisati dr. Franjo Tuđman u ime Republike Hrvatske i Mile Akmadžić u ime hrvatskoga naroda na području BiH, s jedne strane, te Alija Izetbegović i Haris Silajdžić u ime RBiH i bošnjačko-muslimanskog naroda u BiH, s druge strane. Taj je sporazum imao četiri dijela i **danjs je veoma zanimljivo vidjeti što su namjeravali potpisati ondašnji sudionici tog razgovora** vođenog u funkciji okončanja Ženevskih pregovora, zbog čega su na njemu sudjelovali i T. Stoltenberg i D. Owen. Naime, nakon Uvoda i prvoga dijela u kojem se razrađuje *Prestanak neprijateljstava*, u trećem dijelu *Uređenje međusobnih odnosa u Uniji Republika BiH* navodi se da je Unija najbolje rješenje zbog čega postoji obveza potpisivanja posebnog *Sporazuma o razgraničenju Hrvatske Republike Herceg-Bosne i Bošnjačko-muslimanske Republike*, zatim obveza potpisivanja *Sporazuma o osiguranju Bošnjačko-muslimanskoj Republici pristup Jadranskom moru*, ali na način da neće ugroziti suverenitet i cjelovitost Republike Hrvatske i interese HR Herceg-Bosne, zatim obveza potpisivanja *Ugovora o slobodnim lučkim zonama u Pločama i Rijeci*. Dalje se navodi kako će Mostar, kao glavni grad HR Herceg-Bosne, biti dvije godine pod upravom Europske Unije. U četvrtom dijelu pod naslovom *Uređenje odnosa u slučaju prestanka Unije Republika BiH* navodi se da se u tom slučaju granice republika neće mijenjati i da će se u slučaju da "Bošnjačko-muslimanska Republika iskoristi pravo sukcesije Unije, članstvo u UN, HR Herceg-Bosna ima pravo pripojiti se Hrvatskoj." (Begić, 167-168)

II. Washingtonski sporazum^[5]

Svi do kraja 1993. ponuđeni mirovni planovi za Bosnu i Hercegovinu predviđali su njezinu podjelu prema etničkim načelima i prestanak njezina postojanja kao jedne u ustavno-pravnom smislu jedinstvene države. Begić smatra da je Washingtonski sporazum sa svojim sastavnicama, usprkos svim njihovim slabostima i nedorečenostima, čak i kontradiktornostima, bio prvi ponuđeni mirovni plan za Bosnu i Hercegovinu koji nije predviđao njezinu podjelu na etničkim načelima, niti njezinu disoluciju, nego je polazio od njezinog "neospornog međunarodnog subjektiviteta, ustavno-pravnog kontinuiteta i teritorijalnog integriteta". (Begić, 165) Begić dalje navodi da je ovo i prvi mirovni plan postignut između "dviju" strana (čelnika hrvatskog i bošnjačkog korpusa) s nakanom da se ponudi i "trećoj" (srpskoj) strani koja je u vrijeme velikih diplomatskih i vojnih pobjeda, savim očekivano taj prijedlog odbila.

Potrebno je, međutim, naznačiti i putove kako je do sporazuma došlo. Rotim navodi kako su dr. Mate Granić, dr.

Haris Silajdžić i Krešimir Zubak već 1. ožujka 1994. potpisali u Washingtonu, u zgradi State Departmenta, u nazočnosti Warrena Christophera, "Predstojeći Sporazum o savezu Hrvata i Muslimana u Federaciji Bosne i Hercegovine"^[6]. U tom se preliminarnom Okvirnom sporazumu, nakon iskaza o uspostavi Federacije u BiH, navodi i postignuta suglasnost o onivanju Odbora na visokoj razini koji će raditi u Beču od 4. do 15. ožujka 1994. i u tom razdoblju pripremiti *Nacrta Usta-va Federacije, donijeti Prethodni sporazum o konfederaciji Republike Hrvatske i predložene Federacije i prijelazne mjere za ubrzanje osnivanja Konfederacije i Federacije kao i Sporazum o vojnom rasporedu na području predložene Federacije u BiH*.^[7]

Koliko je "hrvatskoj strani" bilo stalo do postizanja upravo ovakvog sporazuma, posebno onoga o konfederaciji, govori i činjenica da su u Beču, u Prijelaznom odboru, koji je prema potpisanim preliminarnom Washingtonskom Okvirnom sporazumu počeo s radom 4. ožujka 1994. u ime Republike Hrvatske sudjelovali dr. Ivo Sanader, zamjenik ministra vanjskih poslova RH, dr. Miomir Žužul, stalni predstavnik RH pri UN-u u Ženevi, dr. Darko Bekić, predstavnici RH pri KESS-u te u ime HR Herceg-Bosne Krešimir Zubak, predsjednik HR H-B, i Mile Akmadžić, ministar u Vladi HR H-B, dok je na čelu "bosanskomuslimanske delegacije" bio dr. Kasim Trnka. Kao posebni izaslanik predsjednika SAD-a, Bill Clinton, na razgovorima u Beču sudjelovao je i Charles Redman. (Rotim, 370-371).

Kako je bilo i predviđeno, obje su delegacije do 15. ožujka završile prihvaćene zadaće i pripremili sporazume koji su potpisani 18. ožujka 1994. na svečanoj ceremoniji u Washingtonu.^[8] U tom smislu Washingtonske sporazume čine:

Sporazum o konačnom kantonalnom ustrojstvu bosanskohercegovačke federacije kojim se srednja Bosna dijeli na hrvatski i

6 U intervjuu tjedniku *Nacional* od 17. listopada 2005. godine Granić je na novinarovo pitanje "Koja je najvažnija stvar koju ste napravili u diplomatskoj karijeri?" odgovorio: "Emotivno sam vezan za zbriježavanje stotina tisuća prognanika i izbjeglica, međutim s povijesnoga gledišta to su nesumnjivo Washingtonski sporazumi koji su zaustavili rat između Hrvata i Bošnjaka. Tada smo promijenili hrvatsku politiku prema Bosni i Hercegovini, a samo nekoliko tjedana prije iz tri pouzdana izvora dobio sam informaciju da će Republici Hrvatskoj biti nametnute sankcije. Haris Silajdžić uputio je pismo Vijeću sigurnosti UN-a u kojem je pisalo da se hrvatske snage nalaze u BiH i da nismo postigli dogovor s Bošnjacima, za dva ili tri tjedna uveli bi nam sankcije. Bilo mi je jasno da hitno moramo postići sporazum i zaustaviti rat s Bošnjacima. Uspjeli smo i to je bio temelj za savez dvaju naroda koji je doveo do oslobođenja BiH i Hrvatske. To je postignuće na koje sam najviše ponosan. (U: NATIONAL –Interview: Mate Granić - Sedam sudbonosnih godina diplomacije. URL: <http://www.nacional.hr/articles/view/21025/>, pristup ostvaren 1. prosinca 2008.)

7 Tekst Izjave o suglasnosti s tekstom Okvirnog sporazuma o Federaciji u BiH koju su 1. ožujka 1994. u Washingtonu potpisali Krešimir Zubak, dr. Haris Silajdžić i dr. Mate Granić glasi:

"Niže potpisani suglasili su se s priloženim Okvirnim sporazumom kojim se uspostavlja Federacija na područjima Republike Bosne i Hercegovine s većinskim bošnjačkim i hrvatskim pučanstvom i s priloženim Nacrtom prethodnog sporazuma o Konfederaciji između Republike Hrvatske i Federacije.

Oni su se nadalje suglasili da će osnovati Prijelazni odbor na visokoj razini, koji će poduzeti hitne i konkretne korake radi osnivanja Federacije i Konfederacije. Odbor će započeti radom 4. ožujka 1994. u Beču i nastojati će do 15. ožujka 1994. donijeti slijedeće:

1. Ustav Federacije;
2. Prethodni sporazum o Konfederaciji između Republike Hrvatske i predložene Federacije;
3. Sporazum o vojnom rasporedu na području predložene Federacije;
4. Prijelazne mjere za ubrzanje osnivanja Konfederacije i Federacije, uključujući, gdje je to moguće, stvaranje državnog ustroja kako je to naznačeno u Okvirnom sporazumu; kao i sve ostale mjere koje će se smatrati potrebnima." (Slobodna Dalmacija, 5. ožujka 1994.)

8 Rotim, Karlo (1999): *Obrana Herceg-Bosne*, I. dio. Široki Brijeg, str. 371.

5 **Washingtonski sporazum** je sporazum potpisan između bosanskohercegovačkih Hrvata i Bošnjaka 18. ožujka 1994. godine u Washingtonu, uz nazočnost i jamstvo najviših predstavnika Republike Hrvatske. Tim je sporazumom dogovoreno primirje između Hrvatskoga vijeća obrane (HVO) i Armije Republike Bosne i Hercegovine (A BiH). Ukinuta je Hrvatska Republika Herceg-Bosna (HR H-B), a teritoriji na kojima su Hrvati Bošnjaci činili većinu ujedinjeni su u Federaciju Bosne i Hercegovine (FBiH), koja je podijeljena na županije (kantone). Županije (kanotni) trebale(li) spriječiti dominaciju jednog naroda nad drugim. u: URL = http://hr.wikipedia.org/wiki/Washingtonski_sporazum, pristup ostvaren 1. prosinca 2008.)

muslimanski kanton. Sporazum su potpisali dr. Haris Silajdžić i Krešimir Zubak i dr. Mate Granić kao svjedok.^[9]

Preliminarni sporazum o utemeljenju konfederacije Republike Hrvatske i Federacije Bosne i Hercegovine. Sporazum su potpisali dr. Franjo Tuđman i Alija Izetbegović.^[10]

Zajednička izjava o prijedlogu Ustava Federacije BiH kao i Preliminarni sporazum o budućoj gospodarskoj i vojnoj suradnji Republike Hrvatske i Federacije BiH. Te su sporazume potpisali dr. Franjo Tuđman, Alija Izetbegović, dr. Haris Silajdžić i Krešimir Zubak.^[11]

III. Sporazum o konfederaciji Republike Hrvatske i Federacije BiH

Prema tekstu *Prethodnoga sporazuma o konfederaciji između Republike Hrvatske i Federacije Bosne i Hercegovine* koji je objavila Slobodna Dalmacija 5. ožujka 1994. i koji su u Washingtonu 18. ožujka 1994. potpisali dr. Franjo Tuđman i Alija Izetbegović navodi se sljedeće: “**Očekuje se** da će se uspostaviti Konfederacija između Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu “Hrvatska”) i Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu “Federacija”). Da bi se došlo do njezine uspostave trebalo je što je moguće prije zaključiti prethodni sporazum, a potom i konačni sporazum kojeg bi zaključile Republika Hrvatska i Federacija BiH, i odmah nakon što bi Federacija BiH bila uspostavljena.

9 Tekst Sporazuma glasi:

“Federacija će uključiti dva paralelna kantona u srednjoj Bosni prema modelu kanton 6 (kanton s bošnjačkom većinom) i 8 (kanton s hrvatskom većinom), što je predloženo u veljači 1994., u zemljovidu pod naslovom “Kantonalna podjela BiH” (prilog). Definitivne granice tih kantona bit će određene u kontekstu sveukupnoga sporazuma o teritorijalnom razgraničenju Federacije. Postojat će puni slobodni i neograničeni prolaz u i kroz oba kantona uključujući sve vrste komunikacije i sredstva prometa.” U Washingtonu 18. ožujka 1994., prema potpisanim koje su u potpunosti potvrdile njihove strane, na engleskom jeziku. (Rotim, 377)

10 Tekst Sporazuma glasi:

“Ovim potvrđujemo priloženi tekst Preliminarnog sporazuma o uspostavi konfederacije između Federacije BiH i Republike Hrvatske, kao što smo se složili na sastanku Prijelaznoga komiteta u Beču između 4. i 14. ožujka 1994. godine.

Preliminarni sporazum utemeljuje serije progresivnih koraka glede ekonomske suradnje Federacije i Hrvatske s ciljem uspostave konfederacije. Prilog ovom sporazumu su sporazumi koji jamče Federaciji neograničen pristup Jadranskom moru, a Hrvatskoj neograničen prolaz kroz Neum.

Mi ćemo učiniti sve što je u našoj moći da se oživotvori ovaj sporazum u kontekstu sveukupnoga dogovora u regiji.” (Rotim, 377)

11 Tekst Izjave glasi:

“Danas prihvaćamo prijedlog Ustava Federacije BiH jednako kao i Preliminarni sporazum o budućoj gospodarskoj i vojnoj suradnji između Federacije BiH i Republike Hrvatske. Ti sporazumi označuju našu zajedničku želju da ustanovimo mir u BiH kao i u cijelom prostoru. Slažemo se da će naši napori biti intenzivirani u traganju za cjelovitim političkim rješenjem koje osigurava zaštitu ljudskih prava i očuvanje suverenosti i teritorijalnog integriteta svih država u ovom području.

Bošnjačka i hrvatska delegacija potvrđuju suglasnost da predlože ovaj Ustav Ustavotvornoj skupštini kao osnovu da Federacija osigura punu nacionalnu jednakost, demokratske odnose i najviše standarde ljudskih prava i sloboda.

Obje delegacije podupiru načela konfederacije koja mogu biti temelj za prosperitetniju i sigurniju budućnost za narode ovoga područja.

U nakani da proširimo našu suradnju odlučili smo da ćemo smjesto:

1. Formirati zajedničku skupinu da služi kao pojedinačni predstavnik Bošnjaka i Hrvata u svim pregovorima sa Srbima glede cjelokupnog rješenja rata u BiH,
2. Zamoliti Konferenciju o sigurnosti i suradnji u Europi (KESS) da odredi predstavnika u BiH s mandatom kojije opisan u prijedlogu Ustava,
3. Pozvati Europsku uniju da organizira svoju administrativnu upravu u području Mostara što je prije moguće.
4. Nastaviti punu i promptnu implementaciju mjera koje su dogovorene od strane mješovite vojne komisije u Splitu 12. ožujka te ohrabriti razvitak sporazuma za buduću demilitarizaciju vojnih snaga.” (Rotim, 377-378)

U drugom članku navodi se kako će Konfederacija propisima koje će sama donositi, ali i na druge načine: 1) “uspostaviti **zajedničko tržište** koje će omogućiti slobodan protok roba, usluga i kapitala” i 2) “olakšati **suradnju i razvitak zajedničkih politika** na sljedećim područjima: (i) prometa; (ii) energetike; (iii) okoliša; (iv) gospodarske politike, uključujući zakone i propise kojima se uređuje razvitak slobodnih tržišta, financija i carina; (v) obnove gospodarstva; (vi) zdravstvene zaštite; (vii) kulture, znanosti i obrazovanja; (viii) standardizacije proizvoda i zaštite potrošača; (ix) migracije, useljenja i azila; (x) prisilne provedbe zakona, osobito u svezi s terorizmom, krijumčarenjem, zloupotrebom droga i organiziranim kriminalom.”

Osim toga, ovim je sporazumom bilo predviđeno da će Republika Hrvatska i Federacija Bosne i Hercegovine “što prije donijeti unutrašnje propise i zaključiti sporazume pod okriljem Konfederacije, koji su potrebni za uspostavljanje: (1) **carinske unije**; (2) **monetarne unije**, te (3) **obrambenih dogovora**, uključujući usklađenje obrambenih politika i uspostavljanje zajedničkih zapovjedničkih stožera u slučaju rata ili neposredne opasnosti za bilo koju stranu.”

Sastavni dio ovoga sporazuma o uspostavi konfederalnih odnosa između Republike Hrvatske i Federacije BiH je **reguliranje pristupa Jadranskom moru** i prolazu kroz općinu Neum: “Strane će što prije zaključiti sporazume kojima se Federaciji daje neograničeni pristup Jadranu kroz Hrvatsku i Hrvatskoj daje neograničeni tranzit kroz Neum, kao što je pobliže određeno u priloženom Dodatku.”

Na kraju ovoga sporazuma, u članku V., navodi se da će obje strane “radi usklađivanja svojih politika i djelatnosti kako je to predviđeno ovim Sporazumom, osnovati Konfederalno vijeće u kojem će svaka strana imati jednaki broj članova” i da će se Zaključci Vijeća morati donositi većinom glasova članova svake strane te da će predsjednika Konfederalnog vijeća birati Vijeće na rok od jedne godine, naizmjenično iz redova članova svake strane.”

Čini se da je sve ostalo na ovome. **Zašto?**

IV. Što je ostalo od sporazuma o konfederaciji?

Ako bismo danas pokušali analizirati tekst *Prethodnog sporazuma o osnivanju konfederacije* bilo bi potrebno imati na umu nekoliko stvari o kojima govori i prof. Begić. On naime naglašava kako je po svojem sadržaju “ovaj dokument upućivao na više mogućih scenarija u kontekstu iznalaženja mirovnog sporazuma za BiH, i sam po sebi je pružao argumente za dijametralno različita promišljanja i zaključke, pogotovo sa stanovništa dnevne politike”. (Begić, 181) Najboilnija točka bilo je **ukidanje Hrvatske Republike Herceg-Bosne** i odstup mr. sc. Mate Bobana s mjesta glavnopredsjedavajućeg kako HR H-B tako i HVO-a i njegovo povlačenje u Zagreb, u sjedište **naftne kompanije INA**. Međutim, ono najvažnije što bi se tom sporazumu moglo kazati jest činjenica da je on predstavljao jednu od tada mogućih, za mnoge i priželjkivanih stepenica u traženju mirovnog rješenja.^[12]

12 Mnogi su mišljenja kako je ovo bila “klopka” u koju se uhvatio predsjednik Re-

Zanimljivo je, međutim, da već na početku pisanja prve verzije Nacrta Sporazuma pravni stručnjaci nisu vidjeli neke terminološke i pojamovne nedorečenosti kad je riječ o stvaranju konfederacije. Naime, enciklopedijski sažeto kazano vrijedi sljedeća definicija: **Konfederacija** (kasnolat. *confederatio* = savez), u pravu i politici, savez suverenih država koji se temelji na među-državnom ugovoru, a usmjeren je prema ostavljivanju unaprijed određenih zajedničkih ciljeva.^[13] Temeljem toga Sporazum o konfederaciji koji bi potpisali vođe dviju ili više suverenih država bio bi ugovor međunarodnog prava. Navedeni i pripremani sporazum mogao je to postati **jedino ako bi Federacija BiH istupila iz države Bosne i Hercegovine i postala međunarodno priznata država**. Međutim, ono što je veoma značajno, ali i problematično u svemu tome, jest sadržaj prvoga članka Prethodnog Sporazuma o konfederaciji u kojem se izričito kaže: "Uspostavljanje Konfederacije neće promijeniti međunarodni identitet ili pravnu osobnost niti Hrvatske niti Federacije." Ovo bi upućivalo da se u danim ratnim okolnostima potpisnici ovoga sporazuma, **Tuđman i Izetbegović, pristali na disoluciju Bosne i Hercegovine** i na mogućnost da preostali dio teritorija države Bosne i Hercegovine pripadne Srbima.

Pristanak delegacije BiH koju su predvodili Izetbegović i Silajdžić o stvaranju konfederacije između još neutemeljene federacije s drugom suverenom državom donekle je u **suprotnosti s prihvaćenim nacrtom Ustava Federacije BiH** koji je također bio sastavni dio potpisanog sporazuma gdje u prvom poglavlju izričito stoji:

"Na temelju suverenosti i teritorijalne cjelovitosti Republike Bosne i Hercegovine, narodi i građani Bosne i Hercegovine, odlučivši osigurati punu nacionalnu jednakost, demokratske odnose i najviše standarde, prava čovjeka i ljudskih sloboda, ovime osnivaju Federaciju.

Bošnjaci i Hrvati, kao konstitutivni narodi (zajedno s ostalima) i građani Republike Bosne i Hercegovine, u vršenju svojih suverenih prava, pretvaraju unutrašnje ustrojstvo područja s većinskim bošnjačkim i hrvatskim pučanstvom u Republici Bosni i Hercegovini u Federaciju koja se sastoji od federalnih jedinica s jedna-

publike Hrvatske, dr. Franjo Tuđman. Amerikancima je bilo jako dobro poznata njegova opsesija Bosnom i Hercegovinom, odnosno Banovinom Hrvatskom (o čemu u već navedenom intervjuu govori i dr. Mate Granić), kao i njegov stav da je mir na ovim područjima moguće uspostaviti jedino ukoliko se udovolji srpskim zahtjevima, a to je, nakon propasti Šarinićeva projekta "Male Velike Srbije" na račun Republike Hrvatske, bilo moguće ostvariti jedino na račun Hrvata i Bošnjaka u Bosni i Hercegovini. Da bi uspjeli dobiti potpise na sporazume između Hrvata i Bošnjaka o prekidu međusobnih oružanih sukoba kako bi ratna događanja u BiH sveli na "dvije strane u sukobu" i potom došli do njegova okončanja, Amerikanci su, znajući za Tuđmanove želje za popunjavanjem hrvatskoga "pereca", ponudili uspostavu Konfederacije između Republike Hrvatske i Federacije BiH. Mate Granić u spomenutom intervjuu Nacionalu na novinarovu konstataciju da okosnicu njegovih memoara čini njegov odnos s Franjom Tuđmanom, s kojim je deset godina blisko surađivao, i na pitanje: "Što danas mislite o njemu?" između ostalog odgovora: "Druga njegova (Tuđmanova, op. l. M.) važna osobina bila je opsesija Bosnom i Hercegovinom i o sebi je mislio kao o najvećem stručnjaku na svijetu. Do početka 1993. sanjao je obnovu Banovine Hrvatske, iako je u otporu velikosrpskoj agresiji pomagao i Hrvatima i Bošnjacima. Ovo govorim prvi put - znao mi je reći kako je više očekivao od Bošnjaka, da će se potpuno osloniti na Hrvate. To ga je jako razočaralo i podcijenio je postojanje bošnjačkog identiteta. Ali isto je tako činjenica da je prihvatio moj prijedlog da Amerika preuzme vodstvo u pregovorima i poslije je bio najčvršća karika u prekidu rata s Bošnjacima i vojnom savezu koji je doveo do završetka rata u susjednoj državi. Kao što vidite, bio je kompleksna ličnost s mnogobrojnim pozitivnim stranama, ali i određenim manama." (U: NATIONAL – INTERVIEW: Mate Granić – Sedam sudbonosnih godina diplomacije.

(URL: <http://www.nacional.hr/articles/view/21025/>, pristup ostvaren 1. prosinca 2008.)

13 Hrvatska enciklopedija, sv. VI, (Kn-Mak). Leksikografski zavod "M. Krleža", Zagreb 2004., str. 91.

kim pravima i odgovornostima. Odluke o ustavnom ustrojstvu područja Republike Bosne i Hercegovine s većinskim srpskim pučanstvom donijet će se tijekom pregovora o mirnom rješenju i na Međunarodnoj konferenciji o bivšoj Jugoslaviji." (u: Slobodna Dalmacija, 5. ožujka 1994.).

Nastojeći obrazložiti ove pojamovno-terminološke, ali i sadržajne nejasnoće, koje iz toga proizlaze, Begić navodi: ako je Federacija BiH dio međunarodno priznate države Bosne i Hercegovine (čl. 1. Ustava Federacije BiH), ako Federacija BiH nema međunarodno pravni subjektivitet (Ustav FBiH, Poglavlje VII, čl. 1 i 2), tada ugovorna strana Prethodnog sporazuma o konfederaciji nije Federacija BiH "kao potencijalna država nego kao država u punom kapacitetu". Međutim, ta i takva federacija, smatra on, svoj puni kapacitet dobila bi tek i jedino ako bi "treća strana", bosanskohercegovački Srbi, prihvatili biti u Federaciji Bosne i Hercegovine. No, sasvim je logično pitati: kako je moguće stvarati sporazum o konfederaciji, makar i prethodni, ako trećega nema na pregovorima i ako se unaprijed zna da on to neće prihvatiti? Ukoliko se pak polazilo od puke želje da se "u rukavicama" izvrši podjela Bosne i Hercegovine i njezin dio pod imenom Federacija BiH pripoji Republici Hrvatskoj na ovakav – konfederalan način – tada takav Sporazum ne bi mogao imati međunarodni pravni legalitet i legitimitet, jer ga jedna suverena država ne može sklopiti s nekim federalnim dijelom druge suverene države.

Kako je Prethodni sporazum o konfederaciji RH i FBiH ne samo u pravnim krugovima nego posebno na terenu stvarao velike poteškoće, sporenja i politička razmimoilaženja, on je Daytonskim sporazumom u cijelosti anuliran. Naime, u daytonskom Ustavu Bosne i Hercegovine, članak III. točka 2, stoji da "entiteti imaju pravo uspostavljati posebne paralelne odnose sa susjednim državama, sukladno suverenitetu i teritorijalnom integritetu Bosne i Hercegovine",^[14] ali ne i da imaju pravo uspostavljati konfederalne odnose.

Propast Sporazuma o konfederaciji morao se dogoditi i iz sljedećih razloga: Kako je već naprijed navedeno u Washingtonu nije potpisan međudržavni Sporazum između Republike Hrvatske i Federacije BiH, jer to uopće nije ni bilo moguće uraditi, jer još Federacija BiH nije bila uspostavljena, a posebno stoga što je pretpostavljena federacija trebala biti izraz političke volje samo dvaju konstitutivnih naroda u BiH, koju bi eventualno prihvatili i Srbi kao treći konstitutivni narod u BiH. U tom Prethodnom sporazumu o konfederaciji, i zato se i zove

14 Ustav BiH, članak III, točka 2. Nadležnosti entiteta:

- Entiteti imaju pravo uspostavljati posebne paralelne odnose sa susjednim državama, sukladno suverenitetu i teritorijalnom integritetu Bosne i Hercegovine.
- Svaki će entitet pružiti svu potrebitu pomoć vladi Bosne i Hercegovine kako bi ona mogla izvršavati međunarodne obveze Bosne i Hercegovine, s tim da će za financijske obveze koje je stvorio jedan entitet bez suglasnosti drugog, prije izbora Parlamentarne skupštine i Predsjedništva Bosne i Hercegovine, biti odgovoran taj entitet, osim u onoj mjeri u kojoj je ta obveza potrebna za nastavak članstva Bosne i Hercegovine u nekoj međunarodnoj organizaciji.
- Entiteti će ispuniti sve uvjete za sigurnost i zaštitu svih osoba u područjima pod njihovom nadležnošću održavanjem civilnih ustanova za provedbu pravnih propisa, koje će djelovati sukladno međunarodno priznatim standardima i uz poštovanje međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda navedenih u članku II, i poduzimanjem drugih podesnih mjera.
- Svaki entitet može također sklapati sporazume s državama i međunarodnim organizacijama uz suglasnost Parlamentarne skupštine. Parlamentarna skupština može zakonom urediti da takva suglasnost, za određene vrste sporazuma, nije potrebna.

(URL = http://www.ccbh.ba/public/down/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_hrv.pdf, pristup ostvaren 1. prosinca 2008.)

prethodni, navedeno je samo: "Očekuje se da će se uspostaviti Konfederacija između Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu "Hrvatska") i Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu "Federacija")", a što u prijevodu na razumljiv jezik znači da se to može ali i ne mora uopće ni dogoditi, što je Daytonskim sporazumom u cijelosti i provedeno.

No da bi do potpisivanja konfederalnog sporazuma uopće došlo trebalo je najprije uspostaviti federativnu Bosnu i Hercegovinu, a to znači onakvo unutarnje ustavno-pravno rješenje koje bi objeručke, ili pod prisilom, prihvatili i Srbi. Tek tada bi bilo moguće da Federacija Bosna i Hercegovina kao država u međunarodno priznatim granicama Bosne i Hercegovine potpiše konfederalni sporazum s Republikom Hrvatskom. **Tada bi se ostvario san mnogih Hrvata, jer bi Hrvatska bila do Drine.**

Danas bi se moglo kazati da su Washingtonski sporazumi htjeli ispuniti želje obju do tada sukobljenih i s međusobnim nepovjerenjem oboruženih strana (hrvatske i bošnjačke) i ponuditi i jednima i drugima ono što su željeli. **Hrvatima proširenje na Bosnu i Hercegovinu i njezino vezanje za Republiku Hrvatsku, a Bošnjacima cjelovitu i međunarodno priznatu državu Bosnu i Hercegovinu.**¹⁵ Da je to bilo nemoguće učiniti bez vanjskog pritiska, ali i "treće strane" svjedoci smo još i danas. Istina, Daytonski sporazum sačuvati će državne granice Bosne i Hercegovine, uvažiti će doprinose Washingtonskog sporazuma, ali neće donijeti potpuno političko rješenje. Stoga ni danas **rat u Bosni i Hercegovini nije završen.** On se umjesto topovima vodi onemogućavanjem povratka izbjeglih i prognanih na njihova ognjišta, majoriziranjem većine i minoriziranjem manjine na područjima gdje neka od nacionalnih stranaka ima nadmoć.

Na kraju bi bilo potrebno naznačiti sljedeće: Konfederacije nisu ništa loše čega bismo se trebali stidjeti ili unaprijed odbijati kao nešto loše. Radi ostvarivanja nacionalnih, ekonomskih i političkih ciljeva one su ponekad poželjne. Njima države članice rješavaju zajedničke probleme. **Mislím da bi zajedničke probleme Hrvatske i Bosne i Hercegovine riješila solidna konfederacija državâ Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske uz očuvanje vlastitih suvereniteta i nadležnosti.** Nedostaje, nažalost, dobra politička volja i što je najvažnije, nedostaje potrebno međusobno povjerenje.

¹⁵ Ovdje bismo se u svezi s međusobnim nepovjerenjem Hrvata i Bošnjaka u provedbi potpisanih Washingtonskih sporazuma mogli složiti sa stavom fra Luke Markešića koji o tom odnosu kaže kako je tu riječ o nekoj vrsti "teatra politike apsurdâ", u kojem se "istodobno sklapaju savezi i vrše vjerolomstva". Možemo sasvim jasno kazati da je u toj hrvatsko-bošnjačkoj "politici apsurdâ" bilo do sada "bezbroj licemjernih čina i izdaja prije negoli se i pokušalo bilo što učiniti". Fra Luka dalje navodi da ta apsurdnost hrvatsko-bošnjačke politike postaje još očitijom na ratnom poprištu: "Savezi i vjerolomstva, koja se ovdje čine, najzornije pokazuju svu besmislenost takve politike apsurdâ na djelu. Pokušaji saveza u samoobrani od agresije očito nisu bili iskreni od početka i oni se pretvaraju u međusobni ratni sukob samih žrtava te agresije. Štoviše, u međusobnom sukobu obje ove žrtve traže neke oblike, prikrivenog ili otvorenog savezništva s istim zajedničkim agresorom. Da bi taj apsurd postao još besmisleniji, isti aktivisti u toj tragediji na jednom području ili u jednoj sceni igraju s jednim, a u drugoj situaciji s drugim partnerom. I kao vrhunac svega toga, počinje događanje takvog apsurdâ i unutar istih narodnih skupina - Srba, Muslimana i Hrvata. Tako se zatvara đavolski krug jedne politike apsurdâ! I što može drugo i nastati iz jednog takvog otrovnog kruga zla negoli zločinstva protiv Boga i čovjeka?" (Markešić, fra Luka (1995): *Slučaj Bosna*. Livno, Svjetlo riječi, str. 148).

V. Zaključak

U mnoštvu ponuđenih mirovnih rješenja (Cutileiro, Vance-Owen, Owen-Stoltenberg, Bonnski sporazum, Kontaktna skupina), kojima je trebalo riješiti poviješću nagomilane probleme u BiH Washingtonski sporazum bio je prvi koji je nagovijestio opstanak države Bosne i Hercegovine u njezinim međunarodno priznatim granicama. Do njega je bilo teško doći. Bez sudjelovanja američke diplomacije nije ga bilo moguće ni nagovijestiti. Stoga mnogi ljubitelji državnosti i državnoga kontinuiteta Bosne i Hercegovine polažu velike nade u novu američku administraciju i njezino angažiranje u BiH, ne radi vlastitih američkih državnih interesa, nego **radi postizanja konačnog političkog rješenja** koje će nadići Daytonski sporazum i omogućiti svim građanima i narodima u Bosni i Hercegovini da budu suvereni, jednakopravni i jednakovrijedni svjedno na kojem se dijelu BiH nalazili, a koju oni smatraju svojom državom i svojom domovinom. Narodima Bosne i Hercegovine netko treba omogućiti okvir kojeg će konačno ugledati i prihvatiti kao svoj.

Ponuđeni *Prethodni sporazum o konfederaciji Republike Hrvatske i Federacije Bosne i Hercegovine* bio je "**varalica**" kako bi se došlo do zaustavljanja rata. No, kako su i bošnjačka i hrvatska strana na različite načine tumačile navedeni sporazum, sasvim je bilo razvidno da je taj sporazum morao propasti. S druge strane, morao je ostati kao neprovediva tlapnja stoga što u vrijeme potpisivanja njegova nacrtâ nije uvažio one kojima su međunarodnici Daytonskim sporazumom, usprkos počinjenim i na međunarodnom sudu pravde u Den Haaagu dokazanim zločinima genocida, urbicida, kulturocida, priznali i dodijelili (darovali) polovicu teritorija Bosne i Hercegovine.

Ivan Markešić (1954., Proslap kraj Prozora), doktor znanosti, sveučilišni profesor i sociolog religije. Voditelj znanstvenog projekta "Religijski, nacionalni i politički identitet Hrvata u Bosni i Hercegovini" od 2008. godine. Vršitelj dužnosti voditelja Centra Instituta Ivo Pilar u Splitu. Zamjenik je glavnog urednika Hrvatske enciklopedije BiH koja se priprema u okviru Hrvatskog leksikografskog instituta BiH u Mostaru. Prevodi s njemačkog na hrvatski i obratno, sudjeluje s izlaganjima na međunarodnim i domaćim znanstvenim skupovima.

Literatura

Babić, Marko (1994): *Owen-Stoltenbergovo i međunarodno diplomatsko legaliziranje srpske okupacije i zločina u Bosanskoj Posavini*. Vidovice-Zagreb, Croatan.

Granić, Mate (2005): *Sedam sudbonasnih godina diplomacije*. U: *Nacional*, Zagreb, 17. 10. 2005. (intervju).

Hrvatska enciklopedija (2004), sv. VI, (Kn-Mak). Zagreb, Leksikografski zavod "M. Krleža".

Markešić, Ivan (2004): *Kako smo sačuvali Bosnu i Hercegovinu. U povodu 10. obljetnice Hrvatskoga narodnog vijeća Bosne i Hercegovine*. Sarajevo-Zagreb, Synopsis.

Markešić, Luka (1995): *Slučaj Bosna*. Livno, Svjetlo riječi.

Rotim, Karlo (1999): *Obrana Herceg-Bosne*, I. dio. Široki Brijeg.

Vjesnik, Zagreb, 9. 2. 1994.

Interneti izvori:

<http://www.nacional.hr/articles/view/21025/>

http://www.ccbh.ba/public/down/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_hrv.pdf,

http://hr.wikipedia.org/wiki/Washingtonski_sporazum